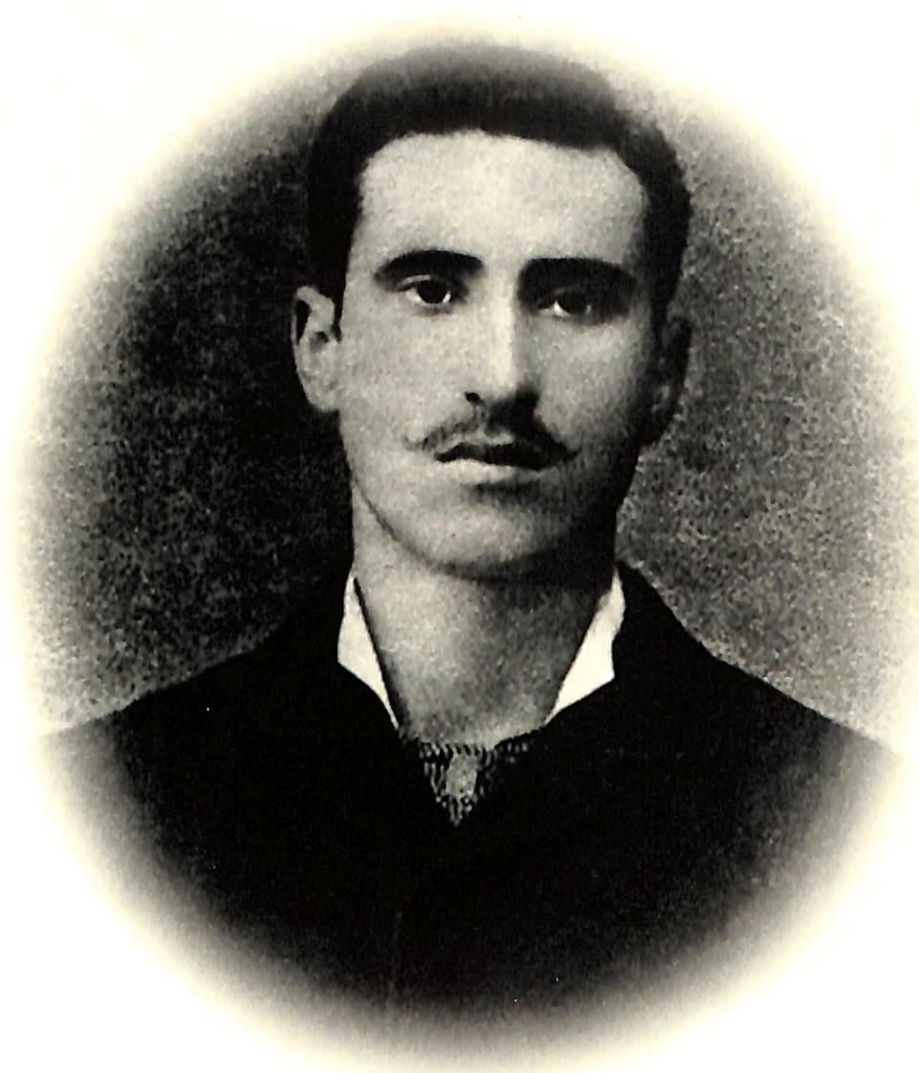

**ΕΝΩΣΗ ΒΑΒΔΙΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
"ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ"**

80 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ

Ν. ΓΕΡΜΑΝΟΣ, Ο ΒΑΒΔΙΝΟΣ (1862-1935)

ΙΔΡΥΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, 1902-1917

ΙΔΡΥΤΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΔΕΘ, 1925-1935

 Νικόλαος Γερμανός γεννήθηκε το 1862 στο Βάβδο της Χαλκιδικής. Ο πατέρας του, κι αυτός Βαβδινός, λεγόταν Κωνσταντίνος Λιόλιος κι ήταν δικολάβος στον Πολύγυρο. Στην πόλη αυτή έμαθε τα πρώτα γράμματα ο Νικόλαος και ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του στην Σχολή της Χάλκης. Έπειτα, εργάστηκε στη Σμύρνη, ως βοηθός σε ένα φαρμακείο. Εκεί έμαθε πρακτικά τη φαρμακολογία της εποχής, μελετώντας τα βιβλία του φαρμακοποιού, ως το σημείο που αποφάσισε να σπουδάσει φυσικές επιστήμες.

Πήγε, για το λόγο αυτόν, στην Αθήνα και γράφτηκε στο Πανεπιστήμιο. Στις σπουδές του διακρίθηκε. Επιτυγχάνοντας στις σχετικές εξετάσεις, εξασφάλισε τη θέση του βοηθού του καθηγητή του και μηνιαίες αποδοχές 60 δραχμών της εποχής. Εκτός από τις πανεπιστημιακές σπουδές, μελετούσε μόνος του ξένες γλώσσες και παρακολούθησε μαθήματα τηλεγραφική (την εποχή εκείνη ο τηλεγράφος αποτελούσε μεγάλη καινοτομία). Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις του αυτές, εξασφάλισε τον βιοπορισμό του, εργαζόμενος ως νυκτερινός τηλεγραφητής. Στη συνέχεια, έκανε ιδιαίτερα μαθήματα. Ανάμεσα στους μαθητές του ήταν και ο γιος του Στέφανου Δραγούμη, ο ηρωικός Ίων. Τέλος, δίδαξε στο Λύκειο Σιμοπούλου. Τελείωσε με άριστα τις σπουδές του και έλαβε τον τίτλο του διδάκτορα.

Μετά τις σπουδές του, εργάστηκε στη σύνταξη του

εγκυκλοπαιδικού λεξικού Φέξη, το οποίο σχεδόν διηύθυνε μόνος του. Παράλληλα, συγκέντρωσε τραγούδια της Μακεδονίας, τα οποία εξέδωσε από τον εκδοτικό οίκο Κοφινιώτη, εξασφαλίζοντας από συγγραφικά δικαιώματα το ποσόν 400 δραχμών (16 χρυσές λίρες). Παντρεύτηκε την Χαρίκλεια, αδελφή του δικηγόρου Σπύρου Πάτη, μετέπειτα δημάρχου Αθηναίων.

Συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία, στο Ινστιτούτο της Ιένας, κοντά στο φυσιοδίφη καθηγητή Χέκελ. Και εκεί διακρίθηκε για τις επιδόσεις του και στάλθηκε με υποτροφία στην Νάπολη της Ιταλίας, για να μελετήσει το περιήρμιο, τότε, ενυδρείο της. Στην Ιένα δημοσίευσε μία σημαντική μελέτη για τα κοράλλια. Όταν οι σπουδές του τελείωσαν, γύρισε στην Ελλάδα, κομίζοντας μία επιστολή του Χέκελ προς την ελληνική κυβέρνηση, με την οποία ο διάσημος φυσιοδίφης συνιστούσε στους Έλληνες να αξιοποιήσουν τις σπουδές του Νικολάου Γερμανού και να ιδρύσουν επιστημονικό ενυδρείο, προκειμένου να προωθήσουν την ιχθυοτροφία και την σπογγαλιεία, δραστηριότητες που θα ήταν ιδιαίτερα ενισχυτικές της ελληνικής οικονομίας.

Στην Αθήνα έγινε δεκτός ευνοϊκά, χωρίς όμως άμεσα αποτελέσματα, λόγω της κακής οικονομικής κατάστασης του Δημοσίου, μετά τον πόλεμο του 1897 και τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο. Οι φίλοι του τον παρουσίασαν σε σημαίνοντα πολιτικά πρόσω-

ΒΑΒΔΟΣ, ΑΕΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ 1993

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΣΤΗ ΒΑΒΔΟ

πα, όπως στον Ράλλη και στον Ζαΐμη, ενώ ο Ρέπουλης τον γνώρισε στον Βλάση Γαβριηλίδη, εκδότη της “Ακροπόλεως”. Ο Γαβριηλίδης του εξασφάλισε ένα εισιτήριο για την Αίγυπτο, όπου ο Ν. Γερμανός συνάντησε τον εθνικό ευεργέτη Αβέρωφ και υποστήριξε την ιδέα της δημιουργίας ενός επιστημονικού ενυδρείου. Ο Αβέρωφ, όμως, δεν έδειξε ενδιαφέρον. Πάλι με την βοήθεια των φίλων του, εξασφάλισε ένα εισιτήριο για την Οδησό και μία συνάντηση με τον εθνικό ευεργέτη Γρηγόριο Μαρασλή.

Ο Μαρασλής διάβασε το συστατικό γράμμα του Χέκελ και επιφυλάχθηκε να απαντήσει στον Γερμανό σε διάστημα τριών μηνών. Πριν παρέλθει, όμως το τρίμηνο, τον κάλεσε πάλι στην Οδησό και του εξήγησε ότι δεν του είχε απαντήσει αμέσως, διότι ήθελε να αλληλογραφήσει ο ίδιος απευθείας με τον Χέκελ, μην έχοντας εμπιστοσύνη σε απρόσωπες συστατικές επιστολές. Μετά τις θερμότερες συστάσεις του Χέκελ, δέχθηκε να βοηθήσει τον νέο φυσιοδίφη.

Στη συνέχεια, ο Ν. Γερμανός επέστρεψε στην Αθήνα και το 1899 εξασφάλισε από την κυβέρνηση ένα οικόπεδο εκτάσεως 50 στρεμμάτων, στο μακρινό, τότε, Φάληρο, από την λεωφόρο Συγγρού μέχρι την ακτή του Ξηροτάγαρου. Φύτεψε τον κήπο και άρχισε να κτίζει το ενυδρείο. Το εγχείρημα ήταν δύσκολο, διότι επρόκειτο για βαλτώδες έδαφος, με αλατώδες χώμα, χωρίς καμία βλάστηση και άνυδρο. Χρειάστηκε να κάνει εκτεταμένες επιχωματώσεις και γεωπρήσεις, μέχρι να βρει το απαραίτητο νερό που θα άλλαζε το τοπίο. Σ’ αυτόν τον αφιλόξενο τόπο, ίδρυσε τον Ζωολογικό Κήπο και το ενυδρείο.

Ο Ν. Γερμανός ταξίδεψε πάλι στην Αίγυπτο, για να εξασφαλίσει χορηγίες Ελλήνων Αιγυπτιωτών και να προμηθευτεί ποικιλίες ζώων. Ζητούσε από τον καθένα χορηγία για κάτι ξεχωριστό, όπως ένα ζώο ή ένα κλουβί. Οι επαφές του στην Αίγυπτο πρέπει να διευκολύνθηκαν από την εκεί παρουσία του σύγγαμβρου, του Στρούμτζη.

Οι προσπάθειες του Ν. Γερμανού πέτυχαν. Ο Κήπος άρχισε να λειτουργεί το 1902. Σταδιακά, ο Ν. Γερμανός σχημάτισε μία αξιόλογη συλλογή από ζώα και έχτισε τα ενδιαίτημά τους. Μέσα σε λίγα χρόνια, δημιούργησε έναν υποδειγματικό ζωολογικό κήπο, στον οποίον συνέρεαν οι Αθηναίοι και οι Πειραιώτες της εποχής. Μόνο το διήμερο των Χριστουγέννων, επισκέπτονταν τον κήπο 6.000 πρόσωπα. Ειδικό δρομολόγιο τραμ ξεκινούσε από το Οφθαλμιατρείο και έφθανε μέχρι τον ζωολογικό κήπο.

Παράλληλα, δίδασκε Φυσικά στο Διδασκαλείο Αθηνών και έγραψε αρκετά -πρωτοποριακά για την Ελλάδα- συγγράμματα, το κυριότερο των οποίων ήταν “Ο Βίος των Ζώων”. Κατέκτησε έτσι τη θέση του υφηγητή της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου, όπου ίδρυσε, οργάνωσε και διηύθυνε φυσιογνωστικό μουσείο. Επίσης, διετέλεσε μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Παμμακεδονικού συλλόγου, με πρόεδρο τον Ιωάννη Δέλλιο. Ο σύλλογος αυτός συνέδεε το εθνικό κέντρο και τους κατοίκους των Αθηνών με την κατάσταση στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία. Γνωστά είναι τα “**ΤΙΣ**” που εξέδιδε.

Ωστόσο, ο Ν. Γερμανός δεν μπόρεσε να προωθήσει τα σχέδιά του για την ιχθυοκαλλιέργεια και την σπογγαλιεία, διότι η κυβέρνηση δεν τον βοήθησε. Η κατάσταση επιδεινώθηκε το 1907, όταν πέθανε ο Μαρασλής και διακόπηκε η επιχορήγησή του. Τα έσοδα από το εισιτήριο του ζωολογικού κήπου δεν επαρκούσαν για τις μεγάλες δαπάνες του. Τα προβλήματα εντάθηκαν με την έκρηξη του παγκοσμίου πολέμου και τον συμμαχικό αποκλεισμό των Αθηνών. Ο Ν. Γερμανός βρέθηκε σε αδυναμία να εξασφαλίσει την τροφή των ζώων, που άρχισαν ένα-ένα να πεθαίνουν. Λέγεται ότι μια μέρα τον επισκέφθηκε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, ο οποίος διαπίστωσε την οικτρή κατάσταση και είπε στον φυσιοδίφη:

– Βλέπω, Γερμανέ, ότι σε λίγο θα είσαι το μόνο θηρίο που θα απομείνει εδώ μέσα.

Ο Κήπος έσβησε μέσα στο 1916. Το τελευταίο λιοντάρι πέθανε στις αρχές του 1917. Τα ζώα βαλσαμώθηκαν και παραχωρήθηκαν στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στο μεταξύ, η απελευθέρωση της Μακεδονίας είχε δημιουργήσει νέες δυνατότητες στο Μακεδόνα επιστήμονα. Το 1914 εκδόθηκε στην Αθήνα, η μελέτη του Ν. Γερμανού “Εκθεσις περί των ιχθυοτροφείων της Μακεδονίας και περί των εφαρμοστέων μέτρων και μέσων προς αύξησιν και βελτίωσιν της παραγωγής”. Ο συγγραφέας μνημονεύεται, με τη διπλή ιδιότητά του, ως διευθυντής του ζωολογικού κήπου και επιμελητής στο Πανεπιστήμιο. Όπως εξηγεί στον πρόλογό του, στα τέλη του 1913 κλήθηκε από το γενικό διοικητή Μακεδονίας (δηλαδή τον Στέφανο Δραγούμη, με τον οποίον γνωρίζονταν από τότε που ο Ν. Γερμανός έκανε μαθήματα στον Ίωνα) να μεταβεί στις μακεδονικές λίμνες και να εξετάσει πώς διενεργείται σ’ αυτές η ιχθυοτροφία και η αλιεία και ποια μέτρα έπρεπε να πάρουν οι νέοι ενοικιαστές,

δεδομένου ότι η μίσθωση των λιμνών έληγε σύντομα. Έτσι, στο διάστημα 7 έως 28 Ιανουαρίου 1914 ο Γερμανός επισκέφθηκε τις τέσσερις κυριότερες λίμνες (Αγίου Βασιλείου, Βόλβης, Αχινού και Γιαννιτσών) και συνέγραψε τη μελέτη.

Από τότε φαίνεται ότι εγκαθίσταται στη Θεσσαλονίκη. Μάλιστα, το επόμενο έτος (1915) εκλέχθηκε βουλευτής νομού Θεσσαλονίκης, με το αντιβενιζελικό ψηφοδέλτιο και αποτέλεσε μέλος της λεγομένης “βουλής των Λαζάρων”, που ονομάσθηκε έτσι διότι αναβίωσε το καλοκαίρι του 1917, όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος επέστρεψε στην Αθήνα. Ο Ν. Γερμανός παρέμεινε μέλος της βουλής, μέχρι τη διάλυσή της, το φθινόπωρο του 1920. Στις εκλογές της 1ης Νοεμβρίου 1920 εξελέγη και πάλι, πρώτος κατά σειρά, στο ψηφοδέλτιο της αντιβενιζελικής αντιπολίτευσης.

Το έργο του Νικολάου Γερμανού στη βουλή παραμένει σχεδόν γνωστό. Υπεραμύνθηκε, πάντως, των δικαιωμάτων των ιδιοκτητών της πυρκαυστής ζώνης της Θεσσαλονίκης, τα οποία περιορίστηκαν στο έπακρο από την πολιτική ανασχεδιασμού της πόλης και αναδιανομής των ιδιοκτησιών της, μέσω της διαδικασίας της Κτηματικής Ομάδας και των εκποιήσεων. Επίσης, ο Ν. Γερμανός έδωσε σκληρούς αγώνες για την βελτίωση της Παιδείας, ασκώντας κριτική στον επίσης βουλευτή Θεσσαλονίκης υπουργό Δ. Δίγκα. Υπήρξε, ακόμη, ο εισηγητής της κατάργησης της νομοθεσίας της δεκάτης στη Βόρεια Ελλάδα και της φορολογικής εξομοίωσης των αγροτών των Νέων Χωρών με τους αγρότες της Παλαιάς Ελλάδας. Τέλος, πέτυχε την ίδρυση πρωτοδικείου στον Πολύγυρο.

Στα 1925 βρισκόταν εκτός βουλής, διότι δεν συμμετείχε στις εκλογές του 1924, από την οποίαν απείχαν τα αντιβενιζελικά κόμματα. Τον Απρίλιο του έτους εκείνου, παρά τα σοβαρά πολιτικά και οικονομικά

ΟΙΚΙΑ Ν. ΓΕΡΜΑΝΟΥ, ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΖΗ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΙΚΙΑ Ν. ΓΕΡΜΑΝΟΥ, ΣΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΗΠΟ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 1926

εμπόδια, ο Ν. Γερμανός συνέλαβε την ιδέα για την ίδρυση μιας διεθνούς έκθεσης στη Θεσσαλονίκη και πρωτοστάτησε στην προσπάθεια για την ίδρυσή της. Το πιο σημαντικό κατόρθωμά του ήταν ότι συσπειρώσε όχι μόνο τους ομοϊδεάτες του, αλλά και τους τοπικούς παράγοντες των βενιζελικών κομμάτων και κατάφερε να τους πείσει να υποστηρίξουν την ιδέα του. Χάρη στην προσπάθειά του αυτή, οι διαδοχικές κυβερνήσεις της διετίας 1925-1926 ενέκριναν την πραγματοποίηση της έκθεσης και βρέθηκε χώρος για την εγκατάστασή της.

Όταν η ιδέα του Ν. Γερμανού έφτασε στο στάδιο της υλοποίησης, καταπολεμήθηκε από διάφορες πλευρές, είτε άμεσα (με απόπειρες παρέλκυσής και διαρκών αναβολών) είτε έμμεσα, με την μεμφιμοιρία και την αμφισβήτηση. Ωστόσο, ο Βαβδινός επιστήμονας και πολιτικός, με τη βοήθεια της οικογένειάς του και επιφανών φίλων του (οι

οποίοι στάθηκαν δίπλα του ανεξάρτητα από τις πολιτικές έριδες της εποχής), κατάφερε να φέρει σε πέρας το έργο του. Η πρώτη διεθνής έκθεση της Θεσσαλονίκης εγκαινιάστηκε στις 3 Οκτωβρίου 1926. Αντί για οποιαδήποτε άλλη μαρτυρία, αξίζει να σημειωθεί η παρατήρηση του τότε γενικού προξένου των ΗΠΑ στην εμπιστευτική (και αδημοσίευτη ακόμη) έκθεσή του προς την Ουάσιγκτον: “Η έκθεση υπήρξε πλήρως επιτυχής από οικονομικής και πάσης άλλης πλευράς”.

Ο Ν. Γερμανός άσκησε τα καθήκοντα του γενικού διευθυντή της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης μέχρι το θάνατό του, τον Ιανουάριο του 1935. Πέθανε στην προσπάθειά του να υπερνικήσει τα προσκόμματα της γραφειοκρατίας, με στόχο να αποκτήσει η ΔΕΘ οριστικές και ιδιόκτητες εγκαταστάσεις. Λίγο πριν πεθάνει, τηλεγράφησε στην οικογένειά του ότι ο σκοπός του είχε επιτευχθεί. Πράγματι, είχε θέσει τις βάσεις για να

Ο Ν. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΖΥΓΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΚΟΡΕΣ ΤΟΥ: ΛΙΟΛΙΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

αποκτήσει η ΔΕΘ το μεγαλύτερο τμήμα του σημερινού χώρου της.

Στα πρώτα επίπονα βήματα της ΔΕΘ, ο Νικόλαος Γερμανός είχε την καθημερινή συμπαράσταση και συνεργασία της κόρης του, Λιόλιας Γερμανού, που συμμερίστηκε και υποστήριξε ενεργά την ιδέα της διεθνούς έκθεσης. Δυστυχώς, η Λιόλια πέθανε πολύ νέα, το 1929. Οι σύγχρονοί της, την θυμόνταν σαν μία εργατική και έξυπνη κοπέλα, που δούλευε μέχρι το βράδυ μπροστά στη γραφομηχανή της και πρόσσεχε τον πατέρα της σε κάθε του βήμα.

Παράλληλα με τα καθήκοντά του στη ΔΕΘ, συνέχισε την δημόσια δραστηριότητά του, ως μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης. Το 1930, διετέλεσε, για μικρό διάστημα, δημαρχών Θεσσαλονίκης.

Σαν μικρό αντίκρισμα της προσφοράς του, η προτομή του Ν. Γερμανού έχει αποκαλυφθεί στο χώρο της ΔΕΘ, ενώ η οδός που οδηγεί από τον Λευκό Πύργο στην πύλη της, στην πλατεία ΧΑΝΘ, έλαβε το όνομά του.

Χορηγία εντύπου UNIVERSITY STUDIO PRESS A.E.
Προσφορά κειμένων Ε. Χεκίμογλου και Ε. Ρούπα.